

ארצות הברית-ישראל: משמעויותיה של הממשלה החדשה

אלדד שביט | 19 בדצמבר, 2022 | גיליון 1673

הממשל האמריקאי מקפיד להדגיש כי הוא מכבד את הבחירות הדמוקרטיות שהתקיימו בישראל וכי בכוונתו להתייחס "למדיניותה של הממשלה החדשה ולא לאישים ספציפיים שיכהנו בה". עם זאת, הרושם הוא כי גוברת בווישניגטון הדאגה מההשלכות האפשריות של מדיניותה הצפויה על היחסים בין המדינות. גם אם לא יתממשו כל הצעדים, שמפלגות הקואליציה המסתמנת מציגות כהכרחיים בהקשר לסוגיה הפלסטינית, למערכת המשפט ולשמירה על זכויות מיעוטים, התנגשות עם הממשל האמריקאי תהייה בלתי נמנעת. אפשרות זו עלולה לפגוע ביכולת של ישראל לנהל שיח מעמיק עם הממשל בנושאים מרכזיים, ובראשם איראן, במציאות רווית אתגרים ובעיקר לנוכח הצורך של הממשל לגבש עתה מדיניות מול איראן, הממשיכה לקדם את תוכנית הגרעין. אף יתכן שמדיניותה של ממשלת ישראל תשפיע לרעה בטווח הרחוק על המוטיבציה האמריקאית לשמר את מערכת היחסים המיוחדת בין שתי המדינות.

מאז נודעו תוצאות הבחירות לכנסת נוהג הממשל האמריקאי בזהירות רבה ונמנע ככל האפשר מלנקוט עמדה אשר למדיניותו מול הממשלה החדשה, המסתמנת בישראל. בהתייחסות רשמית יחידה עד כה ניצל שר החוץ האמריקאי, אנטוני בלינקן, [הופעה בכנס של שדולת השמאל הפרו ישראלית J-Street](#) והדגיש כי הממשל מכבד את הבחירות הדמוקרטיות שהתקיימו בישראל וכי בכוונתו להתייחס "למדיניותה של הממשלה החדשה ולא לאישים ספציפיים שיכהנו בה". עם זאת, בלינקן חזר וציין כי ארצות הברית תדרוש מהממשלה החדשה "לעמוד בסטנדרטים ההדדיים של היחסים שלנו ב-70 השנים האחרונות". לדבריו, ארצות הברית תמשיך לתמוך בערכים דמוקרטיים, כולל זכויות להט"ב וצדק שוויוני עבור כל אזרחי ישראל.

אלא שככל הנראה, מאחורי הקלעים דאגו גורמים אמריקאים להדליף לכלי תקשורת בישראל כי מתקיימים דיונים בממשל אשר למדיניות כלפי הממשלה החדשה והיחסים עם השרים איתמר בן גביר ובצלאל סמוטריץ', אך לפי שעה לא התקבלו החלטות. ביקורת נשמעת גם בקונגרס, בעיקר בשורות המפלגה הדמוקרטית, על הרכבה הצפוי של הממשלה והחשש מהתנהלות הישראלית במיוחד לגבי זכויות אדם ובהקשר הפלסטיני. הניו יורק טיימס קובע [במאמר מערכת](#) (17 בדצמבר) כי "ממשלת נתניהו היא איום לעתיד ישראל" וכי ממשל בידן

צריך לסייע "לכוחות מתונים בפוליטיקה הישראלית" במאבקם נגד הרפורמות שמתכננת הממשלה החדשה, ו"לבטא תמיכה בחברה ישראלית שמאופיינת בשוויון זכויות ובשלטון החוק", כפי שהוא עושה במדינות אחרות ברחבי העולם.

ארצות הברית הפגינה מאז תחילת כהונתו של ממשל בידן מחויבות רבה לביטחונה ולרווחתה של ישראל והקשרים בינו לראש הממשלה הנכנס בנימין נתניהו (שידעו עליות ומורדות) הם טובים. ואכן צפוי כי הממשל יגלה אורך רוח, לא ימהר לנקוט עמדה רשמית וישאף להימנע ככל האפשר מלהיכנס לעימותים עם הממשלה החדשה. בראיון [לעיתון "הארץ"](#) הדגיש שגריר ארצות הברית בישראל, תום נידס, כי "נתניהו הוא האחראי על הממשלה הזאת. ואני מתנהל מול ראש הממשלה, שהבהיר לכולנו ששתי הידיים שלו אווזות היטב בהגה".

ועדיין, מבחן מרכזי עבור הממשל תהייה המדיניות שתוביל הממשלה החדשה מול הפלסטינים. בנאומו בפני J-Street הדגיש שר החוץ בלינקן כי הממשל האמריקאי דבק בפתרון שתי המדינות לסוגיה הפלסטינית וכי צעדים שירחיקו את הצדדים מכך מסוכנים לביטחונה ארוך הטווח של ישראל ולזהותה היהודית. לדבריו, הממשל מודע כי בעת הנוכחית הסיכויים לפתרון מדיני נמוכים, אך בכוונתו לשמר את הסיכוי להתקדמות בעתיד. לפיכך, ציין בלינקן, הממשל יתנגד למהלכים שיגבירו את המתיחות וירחיקו את הסיכוי להשגת פתרון מדיני. בלינקן הדגיש במפורש כי הממשל יתנגד להרחבת ההתנחלויות בגדה המערבית, לצעדי סיפוח, לפגיעה בסטטוס קוו בהר הבית ולהסתה לאלימות. בתשובה לשאלה בריאיון ל"הארץ" אשר לעמדת הממשל אם הממשלה החדשה תפעל להכשיר מאחזים, הדגיש שגריר ארצות הברית כי "אנחנו לא תומכים בזה". לדבריו, הרעיון לשמירה על חזון שתי המדינות הובהר היטב: "ניסחנו זאת שוב ושוב ונעבוד עם הממשלה כדי לוודא, ככל שאנחנו יכולים, שהעמדות שאנחנו מאמינים בהן יתממשו".

נראה כי חזרתו המפורטת של בלינקן על עמדתה של ארצות הברית מבטאת דאגה רבה ממדיניותה הצפויה של הממשלה החדשה. גם אם רק חלק מהצעדים שמפלגות הקואליציה הבאה מציגות כהכרחיים בהקשר להתנהלות הישראלית בסוגיה הפלסטינית יצאו לפועל, ההתנגשות עם הממשל האמריקאי תהייה בלתי נמנעת. בלינקן נמנע אמנם מלאיים, אך ברור מדבריו כי לחריגה משמעותית של ישראל מהסטטוס קוו בכלל וקידום צעדים חד צדדיים בפרט תשפיע על התנהלות הממשל מולה. התגובה האמריקאית עשויה לבוא לידי ביטוי במנעד שבין גינויים פומביים ועד שחיקה ממשית בגיבוי שישראל זוכה לו מארצות הברית במוסדות בינלאומיים ובכלל זה במועצת הביטחון, שסביר כי תידרש לנושא.

על הממשלה החדשה בישראל יהיה לקחת בחשבון כי עימותים עם הממשל יזיקו ליכולתה לנהל עימו שיח אסטרטגי, דווקא בתקופה רווית התפתחויות זו בזירה הגלובאלית והאזורית, ובכלל זה ההתמודדות מול איראן, החרפת התחרות עם סין גם במזרח התיכון והתמשכות המלחמה בין רוסיה לאוקראינה. גם אם הממשל מאמין כי דיפלומטיה הנה הדרך המועדפת למנוע מאיראן השגת נשק גרעיני, ההתקדמות המשמעותית של איראן בצבירת יכולות

להעשרת אורניום תחייב את הממשל לגבש תוכנית אלטרנטיבית לחישוק ההרתעה מולה - תהליך שיחייב את ישראל לנסות ולהשפיע על הממשל בסביבה "נטולת רעשים". ליהדות ארצות הברית תפקיד חשוב בהשפעה על עמדות הממשל. לנוכח השחיקה שניתן לזהות בתמיכה בישראל, חשוב לחזק את הקשר עם הארגונים היהודיים השונים ולהימנע מצעדים העלולים לעורר את התנגדותם.

יתר על כן וביחס לזירה הבינלאומית, הממשל האמריקאי רואה בקידום סדר יום ליברלי וחיזוק הדמוקרטיה יעד מרכזי למדיניותו, גם במחצית השנייה של כהונתו. בראייתו, על ישראל לשמר עקרונות אלה ובעיקר בכל הקשור לפגיעה אפשרית בזכויות אדם ובעצמאות מערכת המשפט. נכסיותה של ישראל עבור ארצות הברית נגזרת גם מהיותה הדמוקרטיה היחידה במזרח התיכון, ומהלכים בישראל שיחשבו בארצות הברית כסותרים ערכים אלה עלולים לפגוע במסד היחסים.

בגיבוש עמדותיה בסוגיות המפתח שעל סדר היום תצטרך ישראל להתחשב גם באינטרסים האמריקאיים, גישה שתקרין חיובית על תפיסתה כבעלת ברית הן בממשל והן בקונגרס. זאת ועוד, המחצית השנייה של כהונת בידן בואכה הבחירות לנשיאות בנובמבר 2024 צפויה להיות סוערת ובעיקר להציף ביתר שאת את הקיטוב והמאבק בין הדמוקרטים לרפובליקנים. לכן, חשוב שהממשלה החדשה תגלה זהירות רבה ובעיקר תימנע ככל האפשר מהיגררות למחלוקות הפוליטיות בוויינגטון. האינטרס הישראלי הוא שתמיכה בה תמשיך להיות נושא הנהנה מהסכמה דו-מפלגתית.

כבר כיום מתרבים הקולות בוויינגטון בקרב מחוקקים דמוקרטיים, בעיקר מצד הקבוצה הפרוגרסיבית ולעיתים גם מצד הזרם המרכזי של המפלגה, שאינם מקבלים בהבנה מדיניות שישראל נוקטת ודורשים להחריף תגובות נגדה - עד כדי דרישה לייצר זיקה בין הסיוע לישראל לבין מדיניותה בנושא הפלסטיני. גם אם מדובר בממשל אוהד הוא לא יוכל לעבור לסדר היום אם יעריך כי התנהלות ישראל נוגדת את הערכים המשותפים, שהיוו את המסד שעליו התקיימו היחסים המיוחדים בין שתי המדינות. הממשל הנוכחי עמד עד כה בפרץ ברוב המקרים בהצלחה, אך לא לעולם חוסן.

להתנהלות הישראלית ולמאפייני היחסים בין שתי המדינות בשנתיים הקרובות תהייה חשיבות רבה גם לטווח הארוך נוכח תהליכים דמוגרפיים, כלכליים וחברתיים המתרחשים בארצות הברית, שגם אם חלקם אינם קשורים ישירות לישראל, הם עלולים לתרום לשחיקת המחויבות האמריקאית לישראל. התעלמות בישראל מתהליכים אלה עלולה להיות הרת אסון לאינטרסים הישראליים, שכן יש להם פוטנציאל לפגוע במוקדם או במאוחר במערכת היחסים המיוחדים בין המדינות. ממשלת ישראל נדרשת לכן להתאים את היערכותה, ומוטב מוקדם מאשר מאוחר, להתמודדות עם מגמות בעיתיות אלה.

בשורה התחתונה - ההנהגה הישראלית צריכה כמובן להגן על מה שהיא מעריכה שחשוב לביטחונה הלאומי של ישראל, גם במחיר עימות עם הממשל האמריקאי. עם זה, חובה להבין כי גם בוויינגטון, בממשל כמו גם בקונגרס, מצפים כי ישראל תכבד את האינטרסים

האמריקאיים. הגישה צריכה להיות עניינית תוך הקפדה על שקיפות ושיח מתמשך. ויכוחים פומביים עלולים להידרדר במהירות לנקודה שתתפרש בוויניגטון כניגוח הממשל והליכה של בעלת בריתו נגד אינטרסים אמריקאים.

אין חולק על כך שהסיוע האמריקאי הנו מרכיב מכריע בביטחון הלאומי של ישראל וכי האתגרים המדיניים והביטחוניים המורכבים שעמם צפויה ישראל להתמודד בחודשים הקרובים מחייבים תאום מלא עם וויניגטון. על רקע זה חשוב ביותר, כי בכל הקשור בגיבוש מדיניות קוהרנטית מול אתגרים מדיניים וביטחוניים, כמו גם בסוגיות המעסיקות את הזירה הבינלאומית ובוודאי כאלה הנמצאות בלב האינטרס האמריקאי, ישראל תביא בחשבון גם את הצרכים והמדיניות של הממשל האמריקאי. מבחינת ישראל, היחסים עם ארצות הברית הם בעדיפות עליונה ומחייבים אותה לבחור מדיניות התואמת את זו של ארצות הברית – גם על חשבון אינטרסים אחרים.

עורכי הסדרה: ענת קורץ ואלדד שביט